

Základní škola pro žáky se speciálními vzdělávacími
potřebami, Trutnov

PREVENTIVNÍ PROGRAM

ŠKOLY

Vypracovala: Mgr. Eva Petrželová
školní metodik prevence

Preventivní program (PPŠ) je dokument školy zaměřený na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikačních dovedností. Zvyšuje schopnost žáků činit zodpovědná rozhodnutí. Podporuje zdravý životní styl. PPŠ je zpracován na jeden školní rok, školní metodičkou prevence.

PPŠ je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce se žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy, školského poradenského pracoviště, speciálně pedagogického centra a spolupráci se zákonnými zástupci.

Je naplánován tak, aby mohl být řádně uskutečňován. Při tvorbě a vyhodnocení PPŠ školní metodička prevence spolupracuje dle potřeby s výchovnou poradkyní. PPŠ je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za jeden školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

Obsah

1. ÚVOD	7
2. Analýza situace	7
2.1 Charakteristika školy	7
2.2 Analýza školy	7
2.2.1 Projevy rizikového chování u žáků	8
2.2.2 Absence žáků.....	8
2.2.3 Negativní působení zátěžových (krizových) situací viz. COVID – 19 na žáky.....	8
3. Témata primární prevence.....	8
3.1 Prevence drogových závislostí, alkoholismu a kouření	8
3.1.1 Ukazatele úspěchu	9
3.1.2 Zdůvodnění cíle.....	9
3.2 Prevence šikany.....	9
3.2.1 Ukazatele úspěchu.....	10
3.2.2 Zdůvodnění cíle.....	10
3.3 Prevence rizikového sexuálního chování	10
3.3.1 Ukazatele úspěchu.....	11
3.3.2 Zdůvodnění cíle.....	11
3.4 Prevence virtuálních drog (patologického hráčství a závislosti na PC hrách)	11
3.4.1 Ukazatele úspěchu.....	12
3.4.2 Zdůvodnění cíle.....	12
3.5 Prevence záškoláctví	12
3.6 Zdravý životní styl	12
3.6.1 Ukazatele úspěchu.....	13
3.6.2 Zdůvodnění cíle.....	13
4. Cíle PPŠ.....	13
4.1 Dlouhodobé cíle MPP	14
5. Činnosti nutné k dosažení cíle.....	15
5.1 Výchova.....	15
5.2 Vzdělávání žáků	15
5.3 Aktivní spolupráce s rodiči	16
5.4 Spolupráce s dalšími organizacemi	16
6. Realizace aktivit PPŠ, Plán ŠMP a naplnění PPŠ na školní rok 2020/2021	17
7. Plán na rok 2022/2023.....	17
7.1 Průběžné činnosti během celého školního roku	17
7.2 Plán školního roku 2023/2024.....	18
Průběžné činnosti během celého školního roku	19
8. Prováděcí zákony, vyhlášky a metodické pokyny	20
9. Závěr.....	20
Příloha č. 1: Krizový plán školy	21
Příloha č. 2: Krizový plán pro řešení šikanování	22
Příloha č. 3: Metodická pomůcka.....	24
Příloha č. 4: Krizový plán pro žáky s PAS a problémy s chováním	27
Příloha č. 5: Situace po pandemickém přerušení pravidelné školní docházky a primární prevence	27
Příloha č. 6: Krizový plán kyberšikana	29
Příloha č. 7: Krizový plán návykové látky	30
Příloha č. 8: Omamné a psychotropní látky (OPL).....	32
Příloha č. 9: Krizový plán krádeže a vandalismu v prostředí školy	33
Příloha č. 10: Psychická krize a duševní onemocnění	34

Příloha č. 11: Krizový plán záškoláctví	35
Příloha č. 12: Strategie školní neúspěšnosti	37
Příloha č. 13: Sebevražedné chování.....	37
Příloha č. 14: Doporučení pro učitele, jak postupovat v nejrůznějších situacích.....	39

1. ÚVOD

Principem preventivní strategie naší školy je osvojování základních kompetencí v oblasti zdravého životního stylu a rozvoj dovedností, které vedou u žáků k odmítání všech druhů rizikového chování včetně závislosti na alkoholu a drogách. U žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je rozvoj dovedností (orientace v čase a prostoru, rozvoj finanční gramotnosti-manipulace s penězi a nakupování, cestování a doprava, schopnost orientace a komunikace v různých situacích, péče o zdraví, rozeznávání nebezpečí v podobě manipulace ze strany pochybných lidí či nebezpečí vzniku závislosti na alkoholu nebo drogách apod.) hlavním cílem jejich edukace.

Za velmi důležitou oblast v rámci minimální prevence považujeme prohlubování komunikačních dovedností mezi žáky, žáky a pedagogy (asistent pedagoga, učitel), žáky a ostatními zaměstnanci školy (uklízečka, hospodářka apod.), žáky a rodiči, posilování sebevědomí, sebeúcty a vzájemné úcty žáků, poznání sebe sama, své schopnosti učit se řešit konflikty, učit se toleranci vůči ostatním, překonávat různé problémy.

Primární prevence školy je nedílnou součástí výchovně vzdělávacího procesu. Obsah preventivních aktivit je zpracován do školních vzdělávacích programů (Výchova ke zdraví, Finanční gramotnost aj.).

2. Analýza situace

2.1 Charakteristika školy

Jsme Základní škola pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, umístěná v Trutnově – Voletínách. Celkem školu navštěvuje přibližně 100 žáků. Žáky na 1. i 2. stupni vyučujeme podle ŠVP „Za poznáním“.

2.2 Analýza školy

Na škole se nejčastěji potýkáme s následujícími problémy:

- kouření
- záškoláctvím
- drobnou trestnou činností (krádeže, ničení majetku)
- slovní a fyzickou agresí mezi žáky

Při řešení těchto negativních jevů úzce spolupracujeme s PPP a SPC Trutnov, s Odborem sociální péče MěÚ Trutnov a s městskou a státní policií ČR. Při zvláště problémových situacích spolupracujeme také s Probační a mediační službou (PMS) ČR se sídlem v Trutnově.

2.2.1 Projevy rizikového chování u žáků

Někteří žáci kouří a mají zkušenosti s alkoholem. Mezi žáky se také objevuje závislost na počítačích a virtuálních technologiích – netolismus, kdy tráví svůj volný čas hraním her nebo na sociálních sítích a zanedbávají přípravu do školy. Problémy se řeší individuálně vzhledem k diagnózám žáků a ve spolupráci s rodinami žáků a školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC). Ve škole nejsou žáci závislí na alkoholu a drogách.

2.2.2 Absence žáků

Neomluvená absence se vyskytuje ojediněle a škola v případě jejího výskytu postupuje podle zákona.

2.2.3 Negativní působení zátěžových (krizových) situací viz. COVID – 19 na žáky

Přerušeni školní docházky, tlak médií a následná situace v rodině v době pandemie, může na řadu žáků působit negativně. Žáci žijí v různých rodinných prostředích a mají různé podmínky pro zvládnutí této situace. Někdo je rád, že je doma a nemusí do školy, vyhovuje mu výuka na dálku a někdo to zvládá špatně, je celé dny sám nebo s rodiči. Často jsou vystresovaní, úzkostní, frustrovaní až paničtí ze situace, která se děje a možných následků s tím souvisejících.

3. Témata primární prevence

3.1 *Prevence drogových závislostí, alkoholismu a kouření*

- předcházení užívání návykových látek včetně alkoholu a tabáku,

- předcházení závislosti na návykových látkách a zdravotním problémům způsobený v důsledku konzumace drog
- podpora žáků v jejich nápadech, potřebách a tvořivosti,
- aktivizování žáků k sportovním a zájmovým činnostem.

3.1.1 Ukazatele úspěchu

- mezi žáky nekolují „zažité“ mýty o drogách,
- žáci mají reálný obraz „světa drog“ – znají negativa i pozitiva OPL; někteří naši žáci jsou závislí na nikotinu, kouří cigarety, ale většinou dodržují pravidla (kouření mimo areál školy, dodržování pořádku v místě kouření (pozemek města),
- žáci vyhledávají pravidelné zájmy a činnosti mimo školu (kroužky, sport, kultura),
- škola pořádá výlety a exkurze
- žáci mají zájem o návštěvy odborníků, mají potřebu diskutovat o problematice s učiteli,
- žáci jsou dobře informováni a vědí na koho se v případě potíží obrátit.

3.1.2 Zdůvodnění cíle

Spousta žáků se ocitá v nelehké životní situaci: zdravotní problémy, psychické problémy, rodinné neshody a každý to řeší jiným způsobem, ne vždy pro ně vhodným.

3.2 *Prevence šikany*

- předcházení šikaně – jejím projevům, stádiím a formám,
- upevňování obecně uznávané hodnoty a postoje společenského života,
- vyvrácení předsudků a pěstování úcty k životu,
- posilování a rozvíjení zdravých vrstevnických vztahů,
- podporování přirozené zvědavosti žáků a potřeby poznávat nové,
- zajištění bezpečnosti (např. dozorem),
- účinné a profesionální postupování při rozpoznání šikany v souladu s pokyny MŠMT
- zasvěcení nepedagogických pracovníků do problematiky šikany,

- šíření objektivní, pravdivé informace o extremistických organizacích, nebezpečných ideologiích, sektách, náboženstvích apod.

3.2.1 Ukazatele úspěchu

- žáci mají pozitivní přístup k okolí a ostatním,
- žáci se snaží samostatně myslet a rozhodovat se, otevřeně říkají svůj názor, jsou tolerantní,
- žáci mají zájem a potřebu pospolitosti třídy (společné akce, výlety),
- žáci mají zájem o informace o různých typech náboženství a kultur,
- žáci mají dostatek informací a znají rizika extremistických organizací, ideologií, sekt,
- žáci jsou ochotni řešit své konflikty a nedorozumění dohodou a pod pedagogickým vedením najít řešení,
- žáci jeví zájem o návštěvy odborníků.

3.2.2 Zdůvodnění cíle

Problém šikany jako takové na této škole není, ale v několika případech jsme řešili některé její projevy. Po příchodu na naši školu se žákům stává, že získají sebevědomí, ale nezvládnou, jak s ním pracovat.

Opakem je nízké sebevědomí a snadná manipulace žáků, závislost na druhé osobě a neschopnost asertivního chování.

3.3 *Prevence rizikového sexuálního chování*

- předcházení rizikovému sexuálnímu chování – promiskuitě, nebezpečím nechráněného styku, nemocem,
- předcházení rizikům předčasného sexuálního života – právní odpovědnost, citová nevyzrállost, antikoncepce, potraty,
- posilování a upevňování obecně uznávané hodnoty – rodina, mateřství, láska,
- předcházení rizikům sexuálního zneužívání, týrání a zanedbávání – pedofilie, sexuálního zneužívání, pornografie, znásilnění,

- předcházení rizikům souvisejících s tělesnými a psychickými změnami – porozumění a péče o svou osobu, informace o přirozených vývojových změnách, gynekologie, sexuologie a venerologie,
- předkládání témat sexuální výchovy jako přirozenou věc – pohlavní styk, odlišnosti obou pohlaví, homosexualita, úchytky,
- podporování zdravého sebevědomí žáků a citlivé přistupování k jejich problémům (první vztahy: lásky, růst a změny sekundárních pohlavních znaků).

3.3.1 Ukazatele úspěchu

- žáci lépe rozumí svým citům a tělesným změnám – nestydí se za ně,
- žáci dokáží říci NE a umějí ho i přijmout – asertivní jednání,
- žáci dokáží rozlišit pozitiva a negativa sexuálního jednání (fyzická a psychická stránka),
- žáci k sexu zaujímají zodpovědný postoj – znají rizika i pozitiva,
- žáci dávají přednost dlouhodobým vztahům založeným na lásce, partnerství a přátelství,
- žáci mají kladný postoj k obecně uznávaným hodnotám – rodina, mateřství,
- žáci se orientují v problematice sexuální výchovy, vědí, na koho se obrátit s problémy apod.,
- žáci mají zájem o návštěvy odborníků, mají potřebu diskutovat o problematice s učiteli.

3.3.2 Zdůvodnění cíle

Žáci procházejí v době dospívání řadou fyzických i psychických změn. Mnozí z nich si neví rady, hledají se a potřebují pomoc.

3.4 *Prevence virtuálních drog (patologického hráčství a závislosti na PC hrách)*

- seznámení žáků se základními pojmy virtuálních drog – TV, PC, reality show, výherní automaty, sázení,

- předcházení zdravotním, sociálním a psychickým poškozením v důsledku přílišného užívání virtuálních drog – znečitlivění, ztráta reality, snížení sebekontroly, násilí, závislost, gambling,
- stanovení a posilování pravidel pro užívání virtuálních drog,
- podporování počítačových her, filmů s kladnými stránkami obsahu (postřeh, vědomosti, koordinace pohybů, soustředění).

3.4.1 Ukazatele úspěchu

- žáci znají základní pojmy, pozitiva a negativa virtuálních drog,
- žáci si jsou vědomi pravidel pro užívání virtuálních drog a znají následky jejich porušování,
- žáci nevyhledávají pouze hry s tematikou násilí, zabíjení a dalších kriminálních činů.

3.4.2 Zdůvodnění cíle

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami to mají v životě složitější a komunikace přes sociální sítě, sledování videí, filmů, hudby, hraní her je pro ně často útekem od reality. Především žáci s Aspergerovým syndromem nebo autismem mají větší tendence k závislosti na hraní počítačových her.

3.5 *Prevence záškoláctví*

- motivace žáků k dodržování pravidel omlouvání nepřítomnosti ve vyučování a při akcích školy,
- pravidelné monitorování rizikových žáků třídními učiteli – díky spolupráci pedagogů a důslednosti v řešení problémů se snížil počet výskytu neomluvených hodin u žáků,
- seznámení s pravidly omlouvání absence i rodiče žáků,
- neodkladné řešení neomluvené docházky.

3.6 *Zdravý životní styl*

- podporování zdravého životního stylu žáků – životospráva, duševní hygiena, režim dne, stres,
- seznámení žáků s různými styly života (život v komunitách),
- předcházení vzniku poruch příjmu potravy – mentální anorexie, bulimie, diety, obezita,
- upevňování a rozvíjení kladného vztahu k životnímu prostředí, ekologii,
- výuka žáků, jak poskytnout první pomoc a orientovat se v integrovaném záchranném systému.

3.6.1 Ukazatele úspěchu

- žáci mají zájem o zdravý životní styl – účelně využívají svůj volný čas, umějí odpočívat – relaxovat,
- žáci dbají o svůj zevnějšek a tělo (aktivně sportují, vyhledávají pohyb),
- žáci znají negativa a pozitiva různých stylů života,
- žáci mají kladný vztah k přírodě a životnímu prostředí.

3.6.2 Zdůvodnění cíle

Tendence žáků k pohodlnosti a pasivitě vede k problémům spojeným hlavně s jejich zdravím, jak fyzickým (např. obezita), tak i psychickým (stavy úzkosti, deprese, únava, pesimismus).

4. Cíle PPŠ

Cílem tohoto programu z obecného hlediska je zvyšování odolnosti žáků vůči sociálně patologickým jevům, především pak vedení žáků ke správným postojům při zátěži a řešení problémů. Základním principem preventivní strategie je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního chování a rozvoji osobnosti v sociálních vztazích. Cílem tedy je ve spolupráci s rodinou, dle daných možností, vychovávat člověka schopného samostatných rozhodnutí, zodpovědného, schopného vstupovat do pevných životních a rodinných vztahů.

4.1 Dlouhodobé cíle MPP

adaptovaný žák

- vytvořit a posilovat pozitivní sociální klima tříd, školy (pocit důvěry, práce ve skupině, vytvoření atmosféry pohody a klidu),

zdravá sociální skupina – třída

- vést žáky ke zlepšování vztahů v třídním kolektivu a mimo něj (mezi třídami),
- vést žáky k maximální toleranci vůči žákům s určitými problémy (např. autismus, Aspergerův syndrom, ADHD apod.),

žák odpovědně chrání své zdraví a neohrožující zdraví ostatních

- vést žáky k osamostatňování, maximální možné míře sebeobsluhy a odpovědnosti za své chování a uvědomění si důsledků svého jednání,
- posilovat komunikační dovednosti žáků, schopnost řešit problémy a konflikty, zaměřit se na problematiku neadekvátních reakcí na stres, neúspěch a kritiku,
- rozvíjet zdravý životní styl žáků – výchova ke zdraví, ekologická výchova, osobní hygiena, zdravá výživa, pohybové aktivity,
- upevňovat sebevědomí žáků, ale zároveň je učit, že neúspěch je součástí života (problém některých žáků s vyrovnáváním se se špatnou známkou),
- pomoci žákům zvládat zátěžové situace

průběžná péče školního poradenského pracoviště

- spolupracovat s rodiči v oblasti zdravého životního stylu a v oblasti prevence, poskytovat poradenské služby, nabídnout možnost vzdělávání a didaktické materiály,

školní strategie práce v oblasti primární prevence – udržování programu a další zlepšování

- působit preventivně v co nejširší oblasti rizikových forem chování
- zvyšovat odolnost žáků vůči rizikovým jevům chování každodenní prací se žáky ve třídách,
- zvyšovat odolnost žáků proti negativnímu působení nabídky různých drog včetně cigaret a alkoholu,
- vypracovat manuály a metodické postupy pro řešení krizových situací,

- spolupracovat a zapojovat se do projektů – akcí realizovaných jinými odbornými subjekty
- systematicky rozvíjet dovednosti, které vedou k osvojení zdravého životního stylu, zdravotní prevence (např. besedy, exkurze),

průběžné zvyšování kompetencí pedagogického sboru

- pomoci pedagogům vést žáky k účelnému využívání volného času,
- zajistit odborné vzdělávání ŠMP, výchovného poradce a ostatních pedagogických i nepedagogických pracovníků (dle pokynů MŠMT),

informování rodiče

- prohlubovat spolupráci rodiny se školou a usilovat o dobré vztahy mezi rodinou a školou, motivovat zákonné zástupce k účasti na akcích školy (např. Den otevřených dveří, Vánoční vyrábění, třídní schůzky apod.)
- zajistit pravidelné schůzky s rodiči, kde budou dostatečně informováni a obeznámeni s riziky, jakým jsou jejich děti vystaveny a jak jim předcházet

5. Činnosti nutné k dosažení cíle

5.1 Výchova

Výchovné působení na žáky během vyučování i při školních akcích. Osobním příkladem pedagogů, kteří svými životními a morálními postoji reprezentují hodnoty, potřebné při výchově našich žáků k pozitivním životním postojům, toleranci, osobní odvahu pracovat na maximálním osamostatňování a vytyčení životních cílů ke zdravému životnímu stylu, lze pomoci dojít k cílům.

5.2 Vzdělávání žáků

Výuka je nejdůležitějším prostředkem, jak dosáhnout cílů vytyčených v jednotlivých bodech PPS. Naši žáci jsou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání je upraveno

na základě podpůrných opatření tak, aby došlo k plnému zapojení žáků. Aktivity jsou zařazovány s ohledem na individuální potřeby našich žáků a jejich schopnosti.

5.3 Aktivní spolupráce s rodiči

Škola zajišťuje informační servis pro rodiče (webová stránka školy), seznámení se školním řádem, informovanost o školních akcích, o třídních schůzkách, distribuce informačních materiálů.

Kvalitní práce třídních učitelů, školního metodika prevence, výchovné poradkyně a vedení školy směrem k rodičům spočívá v informování prostřednictvím všech forem aktivní a pasivní komunikace – třídních schůzek, internetových stránek (elektronická žákovská knížka), e-mailu, osobních setkání a telefonu.

Informace rodičům o možnostech a způsobu spolupráce a podpory z jejich strany:

- potřeba spolupráce se školou, pokud nastanou komplikace v životě jejich dítěte,
- podílení se na plánování podpory žáků během vzdělávání, pomoc s vytvořením podmínek a podpory při přípravě na vyučování,
- podpora pedagogů školy v cílech vedoucích ke kvalitnímu a zdravému způsobu trávení volného času a života,
- být partnery školy a mít pochopení pro nelehkou práci pedagogů.

Společné akce pro žáky a rodiče:

- třídní schůzky
- významné akce školy (Den otevřených dveří, Vánoční vyrábění aj.)

5.4 Spolupráce s dalšími organizacemi

Metodička prevence spolu s výchovnou poradkyní úzce spolupracují i s dalšími institucemi:

- pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra,
- Úřad práce Trutnov, Policie ČR, Riaps Trutnov, Probační a mediační služba Trutnov aj.

6. Realizace aktivit PPŠ, Plán ŠMP a naplnění PPŠ na školní rok 2020/2021

Za realizaci Preventivního programu školy zodpovídá metodička prevence Mgr. Dana Vondráčková, která:

- koordinuje práci pedagogů,
- úzce spolupracuje s výchovnou poradkyní Mgr. Kateřinou Javůrkovou,
- podílí se na řešení případných problémů,
- informuje vedení školy o průběhu naplňování PPŠ,
- předává informace a projednává důležité okolnosti s ostatními pedagogy na poradách,
- zpracovává podklady pro výroční zprávu školy.

7. Plán na rok 2022/2023

7.1 Průběžné činnosti během celého školního roku

Vstupy ŠMP do hodin

- cílovou skupinou jsou všechny ročníky,
 - prevence sociálně patologických jevů – na téma závislosti (druhy závislosti, rozbor, promítání filmů, diskuze),
 - práce s žáky – volná témata, která se jich dotýkají a zajímají je (rozbor, diskuze) – naslouchání, pochopení, důvěra, motivace,
 - posilování třídního kolektivu – určování a rozbor osobností,
 - tvorba osobnosti – asertivní chování (manipulace),
 - zapojování preventivních programů do výuky i mimo výuku formou besed, diskuzí, dotazníků, promítáním dokumentů,
 - exkurze, pořádání různých akcí
- Účast na třídních schůzkách

7.2 Plán školního roku 2023/2024

září

- plavecký kurz (2. – 5. ročník)
- dopravní výchova (4. a 5. ročník)
- divadlo v Hradci Králové – Poslední trik Geogrese Méliése
- Michaelská slavnost pro první stupeň

říjen

- Dopravní výchova pro žáky 4. a 5. tříd
- Asie – projekt druhého stupně
- Japonský sen – představení pro žáky třetích ročníků
- Návštěva UFFA – Čarodějův učeň
- Naše země – 1. stupeň
- hvězdárna Úpice – 5. ročník
- prezentace středních škol – 9. ročník
- oslava Halloweenu – 1. stupeň – 31. 10.

listopad

- Projektový den sv. Martina
- Návrat do pravěku
- Bubnovačka – projekt proti násilí druhý stupeň

prosinec

- Mikulášská besídka – žáci 6. ročníku pro 1. stupeň
- „Adventní vyrábění s dětmi + prodejní výstava“
- vánoční posezení ve třídách – 1. i 2. stupeň
- vánoční zpívání v tělocvičně

leden

- předání pololetního vysvědčení
- návštěva Úřadu práce v Trutnově

únor

- bruslařský kurz – 6. ročník
- dětský karneval – 1. stupeň
- exkurze – technicky zaměřené profese

březen

- pěvecká a recitační soutěž

duben

- akce ke Dni Země

- exkurze – technicky zaměřené profese
- akce k 30. dubnu – „Čarodějnice“

květen

- ekologická akce „Uklidme Krkonoše“
- exkurze – EPO Poříčí

červen

- Dětský den
- třídní výlety
- školní olympiáda

Nový projekt se skupinou Semiramis, který bude probíhat od čtvrté až po šestou třídu. Témata budou zaměřena na vztahy ve třídě, agresivní chování a zvládání stresových situací.

Průběžné činnosti během celého školního roku

Vstupy ŠMP do hodin

- cílovou skupinou jsou všechny ročníky
- prevence sociálně patologických jevů – na téma závislosti (druhy závislostí, rozbor, promítání filmů, diskuze)
- práce s žáky – volná témata, která se jich dotýkají a zajímají je (rozbor, diskuze) – naslouchání, pochopení, důvěra, motivace
- posilování třídního kolektivu – určování a rozbor osobností
- tvorba osobnosti – asertivní chování (manipulace)
- zapojování preventivních programů do výuky i mimo výuku formou besed, diskuzí, dotazníků, promítáním dokumentů
- exkurze, pořádání různých akcí, přednášek apod.
- účast na třídních schůzkách

8. Prováděcí zákony, vyhlášky a metodické pokyny

- Metodický pokyn MŠMT k prevenci SPJ, č. j. 14514/2000-51,
- Metodický pokyn MŠMT proti projevům rasismu, xenofobie a netoleranci č. j. 14423/99-22,
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany, č. j. 28275/2000-22,
- Zákon č. 561/04 Sb., Školský zákon,
- Metodický pokyn MŠMT o spolupráci škol s PČR při prevenci a vyšetřování kriminality mládeže, č. j. 25884/2003-24,
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a postihu záškoláctví, č. j. 10194/2002-14,
- Zákon č. 91/1998 Sb., O rodině,
- Zákon č. 359/1999 Sb., O sociální a právní ochraně dětí,
- Zákon č. 124/1993 Sb., O přestupcích,
- Zákon č. 37/1989 Sb., O ochraně před alkoholismem a jinými toxikomániemi,
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.,
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

9. Závěr

Preventivní program je každoročně postupně uskutečňován podle předem stanoveného plánu a je doplňován o nové aktivity. Důležitou součástí programu jsou akce přispívající k budování pozitivního sociálního klimatu školy. Dobré vztahy mezi žáky a pedagogy jsou jednou z priorit našich aktivit. I když objektivní hodnocení této práce je složité a problematické, věřím, že efektivita naší práce se ukáže nejen dnes, ale hlavně v budoucnu.

V Trutnově dne 1. 9. 2023

Mgr. Stanislava Tejchmanová

ředitelka školy

Mgr. Eva Petrželová

školní metodička prevence

Příloha č. 1: Krizový plán školy

- Krizový plán školy obsahuje postupy, které přesně řeší některé krizové situace (ve spojitosti s projevy rizikového chování žáků), které ve škole mohou nastat, je zakotven v preventivním plánu školy a shrnuje popisy krizových situací a postupy řešení při jejich postupu.
- Krizový plán je zpracován v souladu s metodickými pokyny MŠMT (MSMT-21149/2016):
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j. 21291/2010-28)
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)
- Metodický pokyn k řešení bezpečnosti (dokument č.j. MSMT-1981/2015-1)
- Role školy je v těchto situacích pouze preventivní a poradenská, šetření provádí Policie ČR. S preventivním plánem školy je seznámen pedagogický sbor, rodiče i žáci školy.
- VÝCHOVNÁ KOMISE
 - Ředitelka školy: Mgr. Stanislava Tejchmanová
 - Zástupce ředitelky: Mgr. Jana Prokopcová
 - Výchovná poradkyně: Mgr. Kateřina Javůrková
 - Školní metodik prevence: Mgr. Eva Petrželová
 - Třídní učitel/učitelka
 - V případě potřeby pracovník OSPODu a ostatních poradenských zařízení

Příloha č. 2: Krizový plán pro řešení šikanování

1) Řešení šikany v počátečním stádiu

- Rozhovor s těmi, kteří na šikanu upozornili, a s možnými oběťmi (třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, u rozhovorů s obětí výběr pedagoga, kterému dítě důvěřuje), zápis.
- Při potvrzení podezření na šikanu informovat vedení školy.
- Nalezení vhodných svědků.
- Individuální, v případě potřeby konfrontační rozhovory se svědky, **nikdy konfrontační rozhovory agresorů s oběťmi!**
- Zajištění ochrany obětí.
- Informovat zákonné zástupce obětí (zápis do katalogových listů).
- Rozhovory s agresory, případně konfrontace mezi nimi (vždy chráníme zdroj informací, neprozradíme jej; prozrazujeme co nejméně z toho, co už víme, ale také co nejméně o tom, co nemůžeme dokázat).
- Všechny výpovědi (agresorů, svědků i obětí) pečlivě zaznamenat; nechat děti napsat, co se stalo.
- Informovat zákonné zástupce agresorů (zápis do katalogových listů).
- Schůzka vedení školy, výchovného poradce, školního metodika prevence, třídního učitele – návrh řešení (zápis).
- Informovat rodiče obětí (případně agresorů) a řešení problému (zápis).

2) Řešení šikany v pokročilém stádiu (pokročilý a nestandardní způsob šikany – např. skupinové násilí vůči oběti, je nutná součinnost se specializovanými institucemi a s policií)

- Bezprostřední záchrana oběti a pokračující pomoc a podpora.
- Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
- Domluva pedagogů na spolupráci a postupu vyšetřování (vedení školy, výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé) – zápis.

- Nahlášení Policii ČR.
- Vlastní vyšetřování (viz. postup řešení šikany v počátečním stádiu).
- Při zvláště složitých případech (šikanuje většina problémového kolektivu, normy agresorů akceptovány skupinou) spolupráce s odborníky.

Subjekty, které lze v případě potřeby kontaktovat:

- **Policie ČR** - Obvodní oddělení Trutnov, Roty Nazdar 496, Trutnov
telefon: 974 539 651, fax: 974 523 736, e-mail: tu.trutnov@pcr.cz
- **Oblastní metodik prevence** - Mgr. Jitka Musilová: tel. 606 082 588, 495 265 423
email: j.musilová@ppphk.cz, j.musilova@prevencekhk.cz
- **OSPOD Trutnov** - Mgr. Dušan Rejl, vedoucí odboru (rejl@trutnov.cz), tel.: 499 803 330; Mgr. Jitka Krausová, vedoucí oddělení OSPOD (krausova.jitka@trutnov.cz), tel.: 499 803 331, 799 111 695

Oblasti prevence zaměřené proti vzniku šikanování:

- škola a její okolí – možná nebezpečí v nejbližším okolí,
- vztahy mezi lidmi – tolerance k odlišnostem, nedostatkům spolužáků, mezilidské vztahy, pravidla slušného chování,
- nesnášenlivost, sociální problémy,
- agresivita, rasismus, xenofobie, netolerantní vztahy – práce s fotoseriály, diskuse, vyrovnání se s problémem, psychologické hry,
- vypracování a vyhodnocení dotazníku ohledně sociálně-patologických jevů, sociálního klimatu ve třídách,
- bloky s preventisty zaměřené na pozitivní sociální klima ve třídě (prožitkové aktivity, diskuse, besedy), případné řešení problémů.

Seznámení s programem proti šikanování:

Žáci - seznámení žáků s krizovým plánem řešení šikany třídními učiteli v rámci třídnických hodin.

Rodiče - seznámení rodičů s krizovým plánem řešení šikany třídními učiteli na třídních schůzkách a předání letáků s možnými příznaky šikany a zveřejnění informací o nabídkách poradenských služeb.

Příloha č. 3: Metodická pomůcka

Pomůcka k zakotveným Právům a povinnostem pedagogických pracovníků a k povinnému vyloučení žáka nebo studenta.

Do zákona č. 561/2004 Sb. v pozdějším znění, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), došlo k doplnění § 22a a 22 b upravující práva a povinnosti pedagogických pracovníků a dále k doplnění § 31 školského zákona o postup v případě zvláště závažných porušení povinností stanovených zákonem. Cílem nové právní úpravy je mimo jiné reagovat na některé situace spojené s násilím a šikanou ve školách. Nová právní úprava by tak měla zajistit lepší ochranu nejen žáků samotných před fyzickými a psychickými útoky, ale i zlepšit ochranu pedagogických pracovníků.

1. Práva pedagogických pracovníků

Pedagogičtí pracovníci mají při výkonu své pedagogické činnosti právo:

- a) na zajištění podmínek potřebných pro výkon jejich pedagogické činnosti, zejména na ochranu před fyzickým násilím nebo psychickým nátlakem ze strany dětí, žáků, studentů nebo zákonných zástupců dětí a žáků a dalších osob, které jsou v přímém kontaktu s pedagogickým pracovníkem ve škole,
- b) na ochranu před neodborným zasahováním do výkonu pedagogické činnosti,
- c) na výběr a uplatňování metod, forem a prostředků konání přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně-pedagogické nebo přímé pedagogicko-psychologické činnosti, pokud jsou v souladu se zásadami a cíli vzdělávání,
- d) volit a být voleni do školské rady,
- e) na objektivní hodnocení své pedagogické činnosti.

2. Povinnosti pedagogických pracovníků

Pedagogický pracovník je povinen:

- a) vykonávat pedagogickou činnost v souladu se zásadami a cíli vzdělávání,

- b) chránit a respektovat práva dítěte, žáka (práva zakotvená v Základní listině práv a svobod, ale i právo na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání, právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkající se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, či právo na informace a poradenskou pomoc týkající se vzdělávání),
- c) chránit bezpečí a zdraví dítěte, žáka a předcházet všem formám rizikového chování ve škole a školských zařízeních (Zákon též vymezuje obecnou preventivní povinnost předcházet všem formám rizikového chování, které by mohlo ohrozit děti, žáky. Na pedagogické pracovníky to klade takové nároky, aby vytvořili opatření a podmínky, za kterých bude riziko nebezpečí ohrožení zdraví co nejmenší.),
- d) svým přístupem k výchově a vzdělávání vytvářet pozitivní a bezpečné klima ve školním prostředí a podporovat jeho rozvoj (pedagogičtí pracovníci musí zvolit při výkonu své činnosti takový přístup, který bude vytvářet pozitivní a bezpečné klima. Tato povinnost souvisí s povinností vykonávat pedagogickou činnost takovým způsobem, aby byly dosaženy cíle vzdělávání. Vytváření pozitivního a bezpečnostního klimatu je základním předpokladem, aby mohlo docházet k naplňování cílů vzdělávání.),
- e) zachovávat mlčenlivost a chránit před zneužitím osobní údaje, informace o zdravotním stavu dětí, žáků a studentů a výsledky poradenské pomoci školského poradenského zařízení a školního poradenského pracoviště, s nimiž přišel do styku,
- f) poskytovat dítěti, žákovi nebo zákonnému zástupci nezletilého dítěte nebo žáka informace spojené s výchovou a vzdělávání.

3. Povinné vyloučení žáka

Cílem této úpravy zákona je zpřísnění dosavadního přístupu v případech zaviněného porušení povinností stanovených školským zákonem. Uložit výchovné opatření spočívající ve vyloučení, nebo podmíněném vyloučení žáka či studenta, je možné v případě závažného zaviněného porušení zákona nebo školního řádu.

4. Výchovná opatření

Pochvaly, jiná ocenění a další kázeňská opatření může udělit či uložit ředitel školy nebo školského zařízení nebo třídní učitel. Druhy výchovných opatření:

1. Pochvaly nebo jiná ocenění.

2. Kázeňská opatření: kázeňským opatřením je podmíněné vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, a další kázeňská opatření, která nemají právní důsledky pro žáka.
- a) V případě, že se žák dopustí zvláště závažných zaviněných porušení, je ředitelka školy povinna, nejedná-li se o zákonem stanovenou výjimku například pro žáky plnící povinnou školní docházku, rozhodnout vždy o jeho vyloučení. Ředitelka školy musí vyhodnotit intenzitu závažnosti porušení povinností a okolnosti případu. Závažným porušením povinností stanovených školským zákonem jsou hrubé slovní a úmyslné fyzické útoky žáka vůči zaměstnancům školy. Opakovanost útoků je nutné vykládat takovým způsobem, že se nejedná o nahodilý incident. Za zvláště závažné zaviněné porušení jsou považovány takové útoky, které jsou zvláště hrubé. Za zvláště závažné zaviněné porušení je tedy nutné považovat útoky s určitou intenzitou. Neřadí se sem drobné, ať již fyzické či slovní potyčky. Intenzitu danou zákonem tak naplňuje například dlouhodobější cílená šikana.
- b) Ředitelka školy může v případě závažného zaviněného porušení stanovených povinností zákonem nebo školním nebo vnitřním řádem rozhodnout o podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka. V rozhodnutí o podmíněném vyloučení stanoví ředitelka školy zkušební lhůtu, a to nejdéle na dobu jednoho roku. Dopustí-li se žák v průběhu zkušební lhůty dalšího zaviněného porušení povinností stanovených zákonem nebo školním nebo vnitřním řádem, může ředitelka školy rozhodnout o jeho vyloučení. Žáka lze podmíněně vyloučit nebo vyloučit ze školy pouze v případě, že splnil povinnou školní docházku.
- c) O podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka rozhodne ředitelka školy do dvou měsíců ode dne, kdy se o provinění žáka dozvěděla, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy se žák provinění dopustil, s výjimkou případu, kdy provinění je klasifikováno jako trestný čin. O svém rozhodnutí informuje ředitelka pedagogickou radu. Žák přestává být žákem školy dnem následujícím po dni nabytí právní moci rozhodnutí o vyloučení, nestanoví-li toto rozhodnutí den pozdější.
- d) Dopustí-li se žák jednání klasifikovaného jako trestný čin, oznámí ředitelka školy tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jde-li o nezletilého, a státnímu zastupitelství do následujícího pracovního dne poté, co se o tom dověděla.

Příloha č. 4: Krizový plán pro žáky s PAS a problémy s chováním

Postup pedagogů při řešení obtížných situací při problémovém chování žáků podle těchto kroků:

„vyřešení problému – odvedení pozornosti – verbální a neverbální zklidnění – fyzické úchopy (fyzická restrikce) – místnost bezpečného pobytu (mechanická restrikce) – léky (chemická restrikce) – zavolání RZS – rozbor incidentu – nastavení preventivních opatření“.

Prevence:

- pevná a stereotypní struktura dne a smysluplná náplň dne,
- individuální přístup a dopomoc v dílčích oblastech,
- průběžné dávání slovních instrukcí, aby věděl, co se bude dít,
- důrazné a důsledné dodržování pravidel,
- v případě negativistických reakcí práce s odměnou,
- nalezení vhodné motivace,
- při tenzi verbální podpora („neboj se, spolu to zvládneme, bude to dobré“),
- ujišťování v denním či týdenním programu,
- vizualizace týdenního plánu na nástěnce v internátě, v diáři, sešitě,
- vlídnost a ohleduplnost k jeho potřebám, vkládání přestávek pro oblíbené činnosti dotyčného,
- umožnění fyzické aktivity (např. chůze, stříhání papíru) pro zklidnění a ventilaci napětí,
- cílené prokládání výuky přestávkami,
- v případě samovolného opuštění třídy zapojit asistenty pedagoga

Příloha č. 5: Situace po pandemickém přerušení pravidelné školní docházky a primární prevence

Návrat do školy v této době je výrazně jiná situace než návrat po prázdninách. Je nutné si uvědomit, že každý žije v různých rodinných prostředích a má různé podpůrné podmínky pro zvládání zátěžových situací. Některé aspekty mohou vést k rozvoji rizikového chování.

Někdo tuto situaci zvládá dobře a je rád, že je doma pouze se svými blízkými. Naopak někdo tuto situaci zvládá velice špatně, je hodně sám, většinu času tráví na počítači nebo u televize, má pocit tíže, finanční dopad na rodinu, nejistota atd. To vše může vést k rizikovému

chování u žáků jako je např. závislost na počítačových hrách, sebepoškozování, alkohol, kouření atd.

K žákům bychom tedy měli přistupovat jako k lidem, kteří zažili krizi (absenci sociálních kontaktů, vztahů a vazeb, samotu, dlouhodobé jednostranné trávení času, odmítání, strach o život svůj či svého blízkého. Potřebují zejména podporu a pochopení, přijetí a vztah. Vztah a podporu musíme být připraveni nabídnout, pokud chceme, aby třída začala opět plnit školní nároky. Pedagogové musí být připraveni na to, že jim tento problém bude zasahovat do výuky, bude rozptylovat pozornost žáků a způsobovat neklid, nesoustředění se a jiné myšlenky, než které jsou z pohledu pedagoga žádoucí.

Primární prevence je jedním ze základních pilířů bezpečného zvládnutí obnovy klimatu škol.

- vzdělávání žáků v oblasti stresu, zdravého životního stylu – zahrnutí do výuky.
- realizace třídnických hodin – vytvoří vhodný prostor pro podporu vzájemného sdílení pozitivního mezi žáky a pomohou obnově vztahu jak mezi žáky, tak mezi žáky a učitelem
- preventivní program – zaměření se na znovunastavení pravidel soužití třídy, podporu vzájemných vztahů a zájmu jeden o druhého, podporu komunikace tváří v tvář, antistresové aktivity apod.

Jak můžeme s žáky mluvit o koronaviru

- Zavedeme diskuzi na téma koronavirus, nasloucháme obavám a starostem každého žáka, vysvětlíme, že reakce jako strach, úzkost jsou v podobných situacích běžné;
- Vysvětlíme žákům základní principy šíření viru. Můžeme například naplnit rozstříkovač obarvenou vodou, nastříkáme ji v dostatečné vzdálenosti na kus papíru a sledujeme, jak kapky cestují;
- Zdůrazníme nutnost častého mytí rukou po dobu alespoň 20 sekund.
- Nabídneme žákům texty/obrázky, které demonstrují rizikové chování. Např.: Učitel přijde do školy nachlazený – kýchne a přikryje si ústa rukou, poté se zdraví podáním ruky s kolegy. Žáci označí riskantní chování a zamyslí se nad správným postupem.
- Nasloucháme obavám žáků a odpovídáme na otázky (vycházíme vždy z důvěryhodných zdrojů, vyhýbáme se domněnkám, nespojujeme koronavirovou nákazu s konkrétním etnikem), dáme slovo každému žákovi;
- Zopakujeme správné způsoby ochrany zdraví v době pandemie, např. metodou myšlenkové mapy, tvůrčím psaním nebo řazením pojmů/piktogramů;

- Zavedeme diskuzi na téma strach, stigma a diskriminace v souvislosti s koronavirem. Doložíme konkrétní příklady z poslední doby. Upozorníme žáky, že se jedná o běžné reakce, které však vyhocenou situaci nezlepšují. Prostřednictvím konkrétních ukázek podporujeme u žáků kritické uvažování, odhalování dezinformací a směřujeme k aktivnímu občanství.

Příloha č. 6: Krizový plán kyberšikana

Rozpoznat kyberšikana je obtížnější, než tomu je u klasické šikany. Právě ona specifika uvedená výše výrazně ztěžují možnost odhalení kyberšikany. I přesto si je možné na chování žáků všimnout znaků, které nasvědčují tomu, že by mohli být aktéry kyberšikany. Vhodné je pozorovat chování dítěte ve škole, hlavně o přestávkách, i doma. Lze zachytit varovné signály, přímé (chování okolí vůči dítěti) a nepřímé (chování nebo vzhled dítěte) ukazatele přítomnosti šikany ve třídě.

- Důkladně vyšetřete všechny incidenty tak, abyste mohli v případě nutnosti kázeňsky postihnout ty studenty, kteří se kyberšikany dopustili.
- Jakmile identifikujete agresora/y, zvolte takové řešení, které je odpovídající závažnosti prohřešku a důsledkům, které způsobil.
- Ponechávejte si všechny důkazy kyberšikany.
- Založte si složku, kde budete mít všechny snímky obrazovky, zprávy, záznamy apod. Tak můžete demonstrovat závažnost chování a jeho dopad na školu.
- Toto je rozhodující zejména v případech, kdy máte v úmyslu studenty formálně potrestat (např. podmíněným vyloučením nebo vyloučením). Zajistěte si podporu a pomoc externího pracovníka, se kterým má vaše škola navázanou spolupráci, nevyjímaje pracovníka represivního orgánu. To zvláště v případě, kdy kyberšikana zahrnovala reálné ohrožení bezpečnosti studentů nebo zaměstnanců školy.
- Informujte rodiče kyberagresora o tom, že chování jejich dítěte je bráno vážně a na vaší škole nebude tolerováno.
- Poučte rodiče o tom, že mohou kontaktovat právníka. Některé případy kyberšikany nespadají do kompetencí školy. V těchto případech mohou mít rodiče zájem řešit situaci jinými cestami. Mohou žalovat kyberagresora u občanského soudu např. za obtěžování, úmyslné vystavování nepříjemným zážitkům, stresu atd.

- V případech, kdy se kyberšikana odehrála prostřednictvím mobilního telefonu, kontaktujte mobilního operátora. Shromáždí data, která mohou sloužit jako důkaz. Předtím, než je vymaže, uchovává je po nějakou dobu na svých serverech.
- Kontaktujte a spolupracujte s Twitterem, Facebookem, nebo jakýmkoli jiným webovým prostředím, kde ke kyberšikaně došlo. Jejich zaměstnanci jsou zvyklí spolupracovat při řešení kyberšikany a mohou vám asistovat při odstranění závadného obsahu, shromáždování důkazů, nebo vám mohou poskytnout kontakt na někoho, kdo vám může pomoci.
- Používejte kreativní strategie neformálních řešení, obzvláště v případech méně závažných forem kyberšikany, které nevyústily do závažné újmy oběti (například můžete od studentů požadovat, aby vytvořili plakáty proti kyberšikaně a vyvěsili je po škole).

Příloha č. 7: Krizový plán návykové látky

Pojem návykové látky zahrnuje veškeré látky (mj. omamné a psychotropní), které jsou schopné ovlivnit psychiku člověka, jeho sociální chování a ovládací nebo rozpoznávací schopnosti. Patří sem také alkohol a tabák. Konzumace návykových látek osobami mladšími 18 let je považována za rizikové chování. Užívání návykových látek v prostorách školy a na všech školních akcích není přípustné! Všichni zaměstnanci školy mají oznamovací povinnost k řediteli školy v případě, kdy žáci omamné látky užívají, distribuují nebo u sebe přechovávají.

TABÁKOVÉ VÝROBKY: *Jak řešit konzumaci tabákových výrobků ve škole?*

- Tabákový výrobek je třeba žákovi vhodným způsobem odebrat a zajistit, aby nemohl pokračovat v konzumaci.
- Pedagog dále sepiše o události krátký záznam s vyjádřením žáka (zejména od koho má tabákový výrobek), informuje třídního učitele a předá zápis metodikovi prevence, který jej založí do své agendy.
- Třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka.

V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování žáka) a jestliže se chování opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dětí.

- Jsou vyvozeny sankce dané školním řádem.

ALKOHOL: Jak řešit konzumaci alkoholu ve škole?

- Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistíme životní funkce dle zásad první pomoci a voláme RZS (155).
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagog následovně: Informuje TU, o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho alkohol má), který odevzdá školnímu metodikovi prevence, ten jej založí do své agendy a vyrozumí vedení školy.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola tuto skutečnost. Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Z konzumace alkoholu škola vyvodí sankce dané školním řádem.

Jak řešit nález alkoholu ve škole?

1) Pedagog nalezne v prostorách školy alkohol:

- Tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury. O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy.
- Sepíše stručný záznam o události, který předá metodikovi prevence.

2) Pedagog zadrží u některého žáka alkohol:

- Tekutinu nepodrobuje žádnému testu.
- O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- O nálezů sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pedagog tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo zástupce školy. Zápis založí školní metodik prevence do své agendy.
- O nálezů vyrozumí zákonného zástupce žáka. Pokud se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, upozorní i orgán sociálně-právní ochrany dětí.
- V případě potřeby předá zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři. Škola vyvodí sankce dané školním řádem.

Příloha č.8: Omamné a psychotropní látky (OPL)

Jak řešit konzumaci OPL ve škole?

- Návykovou látku je potřeba žákovi odebrat a zajistit, aby v konzumaci dále nepokračoval.
- V případě, že je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí pedagog žákovi životní funkce dle zásad první pomoci a přivolá RZS (155).
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, pedagog zaznamená vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
- V případě, že žák není schopen dalšího vyučování, vyzve pedagog zákonného zástupce žáka, aby si dítě vyzvedl.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola tuto skutečnost i v případě, že je žák schopen výuky. Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dětí. (V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonného zástupce poskytne školní metodik prevence informaci o možnostech odborné pomoci.) Škola vyvodí sankce dané školním řádem. (Je třeba rozlišit uživatele od distributora – uživatel je nebezpečný sobě, distributor všem; distribuce je trestným činem.)
- V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagog provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce.

Jak řešit distribuci OPL ve škole?

Distribuce může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující. Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přešůpek, nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin. Množství nemá vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

1) Pedagog našel OPL ve škole:

- Látku nepodrobuje žádnému testu.
- O nálezů ihned uvědomí vedení školy.

- Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezu. Obálku přelepí, přelepění opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ve školním trezoru.
- O nálezu vyrozumí Policii ČR.

2) **Pedagog zadrží u žáka OPL:**

- Látku nepodrobuje žádnému testu.
- O nálezu ihned uvědomí vedení školy.
- O nálezu sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byla OPL nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla OPL nalezena (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pedagog tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo zástupce školy. Zápis založí školní metodik prevence do své agendy.
- O nálezu vyrozumí Policii ČR a informuje zákonné zástupce.
- V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předá pedagog látku přivolanému lékaři.

3) **Pedagog má podezření, že žák má OPL u sebe:**

- Řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkontaktuje s ní další postup a informuje zákonného zástupce žáka.
- Žák je izolován od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádíme osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci.

Příloha č. 9: Krizový plán krádeže a vandalismu v prostředí školy

Krádeže, a to zejména mobilních telefonů, a úmyslné ničení školního majetku jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze ve školním prostředí setkat.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem:

- O události pořídít záznam na základě výpovědi poškozeného.
- Věc ohlásit na Policii ČR.

- V případě, že je znám pachatel, je třeba ho nahlásit orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.

Jak postupovat při vzniku škody způsobené vandalismem:

- Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.
- V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.
- V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého žáka a školou žáka k dohodě o náhradě škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

Příloha č. 10: Psychická krize a duševní onemocnění

Duševní zdraví zahrnuje emocionální, psychickou a sociální pohodu. Světová zdravotnická organizace ho definuje jako: „stav pohody (wellbeing), kdy každý jedinec realizuje svůj vlastní potenciál, dokáže se vyrovnat s běžnými životními stresy, dovede pracovat produktivně a užitečně a je schopen přispívat své komunitě.“² Naše duševní zdraví ovlivňuje to, jak přemýšlíme, co cítíme a jak konáme, když se vypořádáváme se životem. Určuje také, jak zvládáme stresové situace, jak překonáváme těžkosti a výzvy, kterým někdy v životě čelíme, jak se vztahujeme k druhým lidem a rozhodujeme se. Zdravá sebeúcta a sebejistota zde hrají významnou roli. Hranice mezi duševním zdravím a nemocí není jasně dána. Přejít mezi stavem zdraví a nemocí nebývá skokový. Spíše se jedná o kontinuum, mezi jehož póly se v průběhu celého svého života pohybuje každý z nás a na kterém se, jak se postupně vzdalujeme duševnímu zdraví, prohlubuje naše neschopnost fungovat ve vnějším světě a zvládat běžné situace, zátěže či vztahy.

Pedagog by si měl všimnout následujících projevů:

- Obtíže ve vykonávání každodenních aktivit považovaných za normální pro dítě daného věku
- Obtíže v porozumění instrukcím
- Obtíže v sociálních interakcích
- Snížená schopnost vyrovnávat se se změnou
- Obtíže nebo zvláštnosti v komunikaci apod.

Doporučení viz. https://www.msmt.cz/file/59682_1_1/

Příloha č. 11: Krizový plán záškoláctví

Charakteristika záškoláctví je úmyslné zameškávání školního vyučování. Žák se z vlastní vůle i se souhlasem rodičů vyhýbá pobytu ve škole. Záškoláctví má dvě základní formy – **impulsivní** (absence není plánovaná) a **plánované** (odchod ze školy je pod různými záminkami plánován). Příčinou může být negativní vztah ke škole, vliv rodinného prostředí či způsob trávení volného času.

Primární prevence záškoláctví

- Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat zdravé klima školy, nabízet mimoškolní zájmové činnosti.
- Žáky a rodiče je třeba důsledně seznámit se školním řádem.

Základní povinnosti zákonných zástupců žáků (§ 22 školského zákona)

- **zajistit, aby žák docházel řádně do školy:**

Zanedbává-li péči o povinnou školní docházku žáka, dopustí se tím přestupku podle 182a školského zákona. (§ 182a zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon)

- **dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování** v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem (nejpozději do tří kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka, a to písemně nebo telefonicky), po návratu žáka do školy písemně na omluvném listu v žákovské knížce. Omluvu podepisuje jeden ze zákonných zástupců žáka. Při podezření na neomluvenou absenci si třídní učitel může vyžádat prostřednictvím zástupců žáka lékařské potvrzení. Omluvenku předloží žák třídnímu učiteli ihned po návratu do školy, nejpozději následující den. Při dlouhodobé absenci škola vyžaduje od rodičů předem písemnou omluvu absence (např. rodinná rekreace). Ředitel školy může ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů uvolnit žáka na žádost jeho zákonného zástupce zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu; zároveň určí náhradní způsob vzdělávání žáka v době vyučování tohoto předmětu.

Doporučené rady při zjištění záškoláctví

- Nejdůležitějším momentem je zjištění příčiny, proč se žák k záškoláctví uchyluje. Na základě tohoto zjištění je možné dále jednat. Při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se s rodiči, případně psychologem.
- Nezbytnou podmínkou pro hledání účinných strategií k postupnému překonávání vzniklých obtíží je spolupráce rodičů, učitele i poradenských pracovníků školy.
- Chceme-li zvolit správný způsob pomoci a integrovat žáky do školy, musíme vzít v úvahu rozdíly mezi záškoláky a dětmi odmítajícími školu.
- Dalším důležitým krokem je získání rodičů ke spolupráci, nikoli k boji mezi školou a žákem.
- Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.
- Rozmáhá-li se záškoláctví ve větším rozsahu a máme-li podezření na hrozbu závislosti, spolupracovat s PPP a SPC, OSPOD, SVP.
- Zjistit, jaké postavení v třídním kolektivu má problémový žák. Bojí-li se učitelům nebo rodičům svěřit, zprostředkovat mu péči psychologa.
- Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při návratu do kolektivu. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevat nedůvěru.
- Domluvit se s rodiči na pravidelné komunikaci, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno. Doporučený postup při neomluvené absenci.
- O neomluvené či zvýšené absenci informuje třídní učitel výchovného poradce a školního metodika prevence.
- Neomluvenou absenci do součtu 10 hodin řeší třídní učitel se zákonným zástupcem žáka formou pohovoru. Třídní učitel projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnosti stanovené zákonem.
- Třídní učitel seznámí zákonného zástupce žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. Z jednání bude proveden zápis, jehož součástí bude způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem žáka. Obě strany zápis podepíší.
- Při počtu neomluvených hodin nad 10 je svolána výchovná komise, které se účastní ředitel školy, zákonný zástupce žáka, třídní učitel a výchovný poradce či metodik prevence. Pozvání zákonných zástupců žáka na jednání se provádí doporučeným dopisem. O průběhu jednání se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší.
- V případě, že neomluvená absence žáka přesáhne 25 hodin, ředitel školy bezodkladně pošle oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací příslušnému

orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Tato ohlašovací povinnost vychází z platné právní úpravy.

Příloha č. 12: Strategie školní neúspěšnosti

- Poradenské služby zabezpečuje výchovná poradkyně, ředitelka školy a metodička prevence. Žákům a jejich zákonným zástupcům poskytujeme pomoc zaměřenou na vzdělávání, kariérové poradenství a primární prevenci.
- Škola průběžně vyhodnocuje žáky a poskytuje pomoc k překonání školní neúspěšnosti.

Příloha č. 13: Sebevražedné chování

- Viz. Metodický pokyn https://www.msmt.cz/file/61094_1_1/
- Formy sebevražedného chování zahrnují širokou škálu projevů, kam patří úvahy o sebevraždě, myšlenky na sebevraždu, její plánování, pokus o sebevraždu a dokonaná sebevražda.
- Sebevražda – vědomé a úmyslné ukončení života jedince vlastní rukou. Pokus o sebevraždu – vědomý akt s úmyslem zemřít bez letálního konce (v některých případech může jít o volání o pomoc).
- Sebevražedné tendence – chování zahrnující počáteční úvahy o sebevraždě až po rozhodnutí o realizaci sebevražedného úmyslu, objevuje se zde postupné budování plánu, jak ukončit svůj život, který nabírá konkrétní obrysy (člověk např. má promyšleno, kdy, kde a jak sebevraždou zemře).
- Sebevražedné myšlenky – jsou definovány jako vlastní myšlenky obsahující suicidálně orientované chování, jsou intenzivní, těžko odklonitelné, nutkavé a jedinec se jimi zabývá převážnou část svého času, mohou se projevovat verbálně i neverbálně.
- Sebezabití – zabití vlastní rukou, u něhož ale na rozdíl od sebevraždy chybí vědomý úmysl zemřít. Jde o chování, které bývá zapříčiněno vážným duševním onemocněním (např. jedinec má bludy, které ho děsí a před kterými se snaží zachránit, může mít např. pocit, že ho někdo pronásleduje a snaží se mu utéct, proto skočí z okna).
- Bilanční sebevražda – jedná se o předem velmi podrobně naplánovaný a racionálně podložený čin, který je často promyšlen dlouhodobě, do detailu a v soukromí. Rozšířená

sebevražda – jde o méně obvyklý jev, ve kterém se na suicidálním jednání ne/dobrovolně podílí více osob (např. rodič a děti).

- Postvence – intervence po sebevraždě, zaměřuje se na pozůstalé po lidech, kteří ukončili svůj život sebevraždou a působí jako sekundární prevence dalších sebevražd. Nákaza sebevraždou – proces, při kterém přímá či nepřímá znalost jedné sebevraždy usnadňuje provedení další sebevraždy.
- Na individuální úrovni se nejčastěji jedná o:
 - předchozí pokus o sebevraždu či sebevražedné myšlenky
 - zneužívání alkoholu či jiných návykových látek
 - duševní onemocnění (zejména deprese či schizofrenie)
 - chronická úzkost
 - nízké sebehodnocení
 - nízká schopnost regulovat emoce
 - nedůvěra v sebe samého
 - nízká schopnost zvládat zátěž “
 - impulzivita
 - sebepoškozování
 - neheterosexuální orientace (LGBTQ+)
 - dlouhodobé tělesné onemocnění
 - pocity izolace či nedostatku sociální podpory
 - nápodoba v chování
 - neúspěchy ve školním prostředí
 - Na úrovni rodiny, školy a vztahů:
 - sebevražda v rodině (či blízkém vztahovém okolí)
 - duševní onemocnění v rodině
 - dysfunkční rodinné zázemí
 - traumatické zkušenosti (např. zneužívání, týrání)

- konflikty ve vztazích, disharmonické vztahy či ztráty vztahů
- šikana
 - Na úrovni společnosti:
- dostupnost prostředků k provedení sebevraždy
- role médií (např. nevhodné reportování o sebevraždě)
- stigma (např. lidí s duševním onemocněním)
- diskriminace (např. menšin)
- nedávné sebevraždy v blízkém okolí (např. v obci, ve škole)
 - Vždy je nutné postupovat podle metodického doporučení, vést dokumentaci a informovat zákonného zástupce

Příloha č. 14: Doporučení pro učitele, jak postupovat v nejrůznějších situacích

Viz odkaz: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny?highlightWords=primární+prevence>
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny?highlightWords=prim%C3%A1rn%C3%AD+prevence>

Metodický pokyn k šikanování

„Cílem metodického pokynu k řešení šikanování je poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace především k samotnému řešení tohoto vysoce rizikového chování. Text metodického pokynu je provázán s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, čj. 21291/2010-28 ve znění pozdějších úprav (dále jen „metodické doporučení“), ve kterém lze nalézt komentáře k metodickým postupům a užitečná metodická vodítka pro diagnostiku a nápravu v podobě tabulek. Metodický pokyn je určen pro právnické osoby vykonávající činnost škol zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Podpůrně je doporučován k využití i ostatním školám zapsaným do školského rejstříku a poskytovatelům služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou.“ (zdroj: MŠMT)

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28 –
<http://www.msmt.cz/file/38988/>

1. Návykové látky
2. Rizikové chování v dopravě
3. Poruchy příjmu potravy
4. Alkohol
5. Syndrom CAN

6. Školní šikanování
7. Kyberšikana
8. Homofobie
9. Extrémismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
10. Vandalismus
11. Záškoláctví
12. Krádeže
13. Tabák
14. Krizové situace spojené s násilím
15. Netolismus
16. Sebeпоškozování
17. Nová náboženská hnutí
18. Rizikové sexuální chování
19. Příslušnost k subkulturám
20. Domácí násilí
21. Hazardní hry
22. PAS

Všechna doporučení jsou součástí bílých desek ve všech sborovnách naší školy, učitelé jsou s nimi seznámeni. Důležitou nutností je provedení zápisu na předtištěném formuláři, který má třídní učitel a ostatní vyučující k dispozici.